

T.C.
ADALET BAKANLIđI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.CİG.0.05-010.06.02/754
Konu : Yasama dokunulmazlığının
kaldırılması ile ilgili işlemler

21/12/2011

GENELGE
No: 100/1

Yasama dokunulmazlığının kaldırılması ile ilgili işlemler Bakanlığımızın 20/01/2006 tarihli ve 100 sayılı Genelgesi ile tüm teşkilata duyurulmuştur.

Yasama dokunulmazlığına sahip kişiler tarafından işlenen suçlarla ilgili soruşturmanın bizzat ağır ceza Cumhuriyet başsavcısı ya da Cumhuriyet başsavcivekili tarafından yapılmasının uygulamada bir kısım sorunlara neden olduğunun anlaşılması karşısında anılan Genelgenin güncellenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Suç işledikleri ihbar veya şikâyet edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri hakkında yapılan soruşturma sonunda kamu davasını açmaya yeterli delil elde edilmediği hususunun incelenip değerlendirilmesi, delillerin tam olarak toplanılması ve evrakın ilgili mercilere gönderilmesi önem arz etmektedir.

Bilindiği üzere; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü maddesinde; “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali veya seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasî parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.”

100 üncü maddesinin birinci fıkrasında; “Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve gizli oyla karara bağlar.”

112 nci maddesinin son fıkrasında; “Bakanlar Kurulu üyelerinden milletvekili olmayanlar; 81 inci maddede yazılı şekilde Millet Meclisi önünde andiçerler ve bakan sıfatını taşıdıkları sürece milletvekillerinin tâbi oldukları kayıt ve şartlara uyarlar ve yasama

dokunulmazlığına sahip bulunurlar. Bunlar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri gibi ödenek ve yolluk alırlar.”

TBMM İctüzüğünün “Meclis Soruşturması Açılması İçin Önerge” kenar başlıklı 107 nci maddesinde; “Görevde bulunan veya görevinden ayrılmış olan Başbakan ve bakanlar hakkında Meclis soruşturması açılması, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği bir önerge ile istenebilir.

Bu önergede; Bakanlar Kurulunun genel siyasetinden veya bakanlıkların görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın cezaî sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizama aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.”

Şeklinde düzenlemeler yapılmıştır.

TBMM üyeleri, bu arada üye olmayan bakanların da Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça, bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamayacakları hüküm altına alınarak burada mutlak bir dokunulmazlık getirilmiş olup, hem cezaî hem de hukukî sorumsuzluğu içermektedir.

TBMM üyelerinin yasama faaliyeti çerçevesinde bulunan eylemlerinin cezaî bakımdan takibi için Meclisin buna izin vermesi zorunlu olup, Başbakan ve Bakanlar Kurulunun üyesi bakanların görev nedeniyle işledikleri suçların kovuşturması ise ancak meclis soruşturması yoluyla mümkün olabilecektir.

Kişisel suçların takibinde, ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar dışında milletvekili Meclisin kararı olmadıkça tutulamayacak, sorguya çekilemeyecek, tutuklanamayacak ve yargılanamayacaktır. Buradaki koruma nisbî ve geçici niteliktedir. Zira Meclis tarafından kaldırılabilir ve hukukî sorumluluğa engel değildir. Ayrıca milletvekilliği düştüğünde, sona erdiğinde veya dokunulmazlığı kaldırıldığında cezaî takibat kaldığı yerden devam edecektir.

Bu itibarla;

1- TBMM üyeleri ve Meclis üyesi olmayan bakanların Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça, bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan mutlak olarak sorumlu tutulamayacakları göz önünde bulundurularak, bu tür eylemlerin takibine tevessül edilmemesi,

2- TBMM Başkanlığı Genel Sekreterliğinin 17 Kasım 1997 tarih ve 9427/23887 sayılı yazısında da belirtildiği üzere; görevde bulunan veya görevinden ayrılan Başbakan ve bakanlar hakkında Bakanlar Kurulunun genel siyaseti veya Bakanlıkların görevleriyle ilgili olarak yapılan şikâyet ve ihbarların, ancak Anayasanın 100 üncü ve TBMM İctüzüğünün 107 nci maddelerine göre işleme tâbi tutulacağı, bu gibi başvuruların belirtilen şartlar oluşmadan TBMM Başkanlığına intikal ettirileceğine dair yasal bir dayanak bulunmadığı ve Bakanlığımızca da yapılacak başkaca bir işlem olmadığı cihetle bu tür evrakın Bakanlığımıza gönderilmemesi,

3- Kişisel suç niteliğindeki iddialarda ise, Başbakan, bakanlar ve milletvekillerinin ifadesine başvurulmadan, soruşturmanın ağır ceza merkezlerinde bizzat Cumhuriyet başsavcısı veya başsavcıvekili tarafından, mülhakatlarda ise varsa Cumhuriyet başsavcısı veya başsavcıvekili, olmadığı takdirde Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılarak, leh ve aleyhteki delillerin eksiksiz olarak toplanması, suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşılması durumunda, varsa maktûl, mağdur, suçtan zarar gören kişi veya şikâyetçinin kimliği, yüklenen suçu, işleniş şeklini, delilleri ve suça temas eden kanun maddelerini de içerecek şekilde yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin olarak

düzenlenecek fezlekeye bağlı evrakın, TBMM Başkanlığına sunulmak üzere Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi,

4- Ağır cezayı gerektiren suçüstü hâli ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesinde belirtilen durumlar sebebiyle milletvekillerinin tutulmaları, sorguya çekilmeleri, tutuklanmaları ve yargılanmaları TBMM'nin kararına bağlı olmadığından, keyfiyetin en süratli şekilde TBMM'ye ve Genel Müdürlüğümüze bildirilmesi, gereksiz yazışmalara ve gecikmelere sebebiyet verilmemesi,

5- Kamu davasının açılması için yeterli delil elde edilememesi ve kovuşturma imkânının bulunmaması hâllerinde, mahallinde yasal gereğine tevessül edilmesi ve Genel Müdürlüğümüze herhangi bir bilgi veya belge gönderilmemesi,

Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Sadullah ERGİN
Bakan